

KUTATÁSI BESZÁMOLÓ
KLEBELSBERG KUNO-ÖSZTÖNDÍJ
2020

A kutató neve	
Bobay István Zoltán	
A kutatás témája	
Magyar katonák Mexikóban (1864-1867)	
A kutatás helyszíne	
ország, város	Ausztria, Bécs
intézmény(ek)	<ul style="list-style-type: none">❖ Österreichisches Staatsarchiv; Kriegsarchiv❖ Österreichisches Staatsarchiv; Haus-, Hof- und Staatsarchiv❖ Weltmuseum Wien❖ HGM Heeresgeschichtliches Museum❖ Kunsthistorisches Museum Wien❖ Albertina Museum Wien❖ Hauptbibliothek Wien❖ Universitätsbibliothek Wien
A kutatás ideje	
2020. augusztus 31. – 2020. szeptember 30.	
A kutatott gyűjtemények, az átnézett iratok, dokumentumok és a találatok rövid ismertetése (tétéles találati jegyzék nélkül)	
<p>❖ <i>Österreichisches Staatsarchiv; Kriegsarchiv</i></p> <p>A kutatóidőm legnagyobb hányadát a bécsi hadtörténeti levéltárban történő munka tette ki. Ennek során döntően az <i>Akten des Österreichisch- Belgische Freiwilligen Korps in Mexico [1864-1867]</i> iratanyagát kutattam (a nevezett fond összesen 295 dobozból/kartonból áll). Az anyag egy jelentős részét, összesen 66 tételt sikerült átnézniem, melyek a következők:</p> <ul style="list-style-type: none">○ 127 – 169 dobozok tartalmazzák a Habsburg Miksa császár mexikói osztrák önkéntes seregének katonai törzslapjait, melyek alapján teljes egészében összeállítható a nevezet sereg több mint ezer fős magyarországi állományának teljes listája. Pályázatom legfőbb célja a nevezett anyag	

teljeskörű feltárása és feldolgozása volt, amelyet maradéktalanul sikerült megvalósítanom.

- 70 – 71. számú füzetek a személyenként vezetett kitüntetési listákat őrzik, melyek a magyar kontingens adattárához használhatóak.
- 36 – 39. dobozokban találhatóak a mexikói önkéntes sereg felvételi kérelmei, melyek között több magyar személy levele fennmaradt.
- 40 – 43. dobozok a Habsburg császári sereg állományából a mexikói seregbe átlépett tisztek ún. Conduite Liste-it, vagyis előmeneteli törzslapjait tartalmazzák, melyek ugyancsak a magyar kontingens adattárához használhatóak, ugyanis számos magyar tiszt anyaga is megtalálható a dokumentumok között.
- 43.; 45 – 49.; 58 – 59.; 61. dobozok vegyes katonai iratokat tartalmaznak a mexikói hadjáratra vonatkozóan.

Ezeken felül kutatásokat végeztem még a *Marine Sektion* iratai között, ugyanis 1864 és 1867 között két osztrák hadihajó (SMS Dandolo és az SMS Kaiserin Elisabeth) is Mexikó partjainál állomásozott, a hajók részt vettek az osztrák sereg egy részének evakuálásában, ezért a kutatás szempontjából szükségesnek tartottam hajónaplóknak az áttekintését is.

❖ *Österreichisches Staatsarchiv; Haus-, Hof- und Staatsarchiv*

Az Osztrák Nemzeti Levéltár; Házi, Udvari és Állami Levéltár tagintézményében is kerültek a mexikói önkéntesekre vonatkozó közvetett dokumentumok, melyek közül négy doboznyi irat átnézésére nyílt lehetőségem.

Ezek közül két doboz az Osztrák-Magyar Monarchia külhonban elhunyt állampolgárainak hagyatéki ügyeit tartalmazza Mexikóra vonatkozóan (*F58-11 Verlassenschaften und Legate, Staaten G-P, 1871-1895*), amelyben ott található több olyan személy hagyatéki irata is, akik Habsburg Miksa császársága idején érkeztek a Latin-amerikai országba.

A másik két karton (*Fach 43 Militärkonventionen, 1812-1870*) a mexikói osztrák önkéntes sereg kiszállítását és hazahozatalát illetően őriz fontos dokumentumokat.

❖ *Weltmuseum Wien*

Bécsi kutatásaim alkalmával a Weltmuseum Wien fotótárában találtam rá arra a gazdag, közel 400 darab fényképet számláló mexikói fényképhagyatékra (táj-, épület-, vasút-, műtárgy- és csoportfotók, valamint vizitkártya-portrék), melyben számos magyar önkéntes katona fényképe is megtalálható. Többek között Miksa császár egyik leghűségesebb tisztjének Zichy Ödönnek a portréja; Deák Ferenc másodunokaöccsének, Deák Sándornak a fényképe vagy például a híres makói születésű amerikai sajtócézar Pulitzer József nagybátyjának, Berger Vilmosnak a fotója. A hagyaték a fényképek mellett jónéhány emléktárgyat is magába foglal, amelyeket a fotótár vezetőjének Manfred Kaufmannnak köszönhetően sikerült személyesen is megtekintennem.

A fotóanyag jogi helyzetét illetően azonban felmerültek publikálást nehezítő tényezők, mivel a fényképek egy Mexikóban szolgált tiszt leszármazottjai által kerültek letétbe a múzeum gyűjteményébe, a képek tulajdonjoga ezáltal magánkézben maradt. A publikálás engedélyeztetését illetően már megkíséreltem felvenni a kapcsolatot a tulajdonos családdal (ifj. Dr. Bertényi Iván támogató levelével segített ebben), azonban levelemre sajnos a mai napig még nem érkezett válasz. A fényképek publikálási engedélyével kapcsolatosan további ügyintézési teendők szükségesek.

❖ *HGM Heeresgeschichtliches Museum*

A bécsi hadtörténeti múzeumban a témára vonatkozó fénykép- és illusztrációs anyagot terveztem vizsgálat alá venni, ahol egy fotóalbum (a rajta szereplő személyek kiléte nem ismert) és számos egyéb illusztráció maradt fent a mexikói osztrák önkéntes sereg tagjairól. A COVID-19 járványhelyzet miatt az intézményt személyesen sajnos nem állt módomban felkeresni, azonban a fényképgyűjtemény kezelője Barbara Kramreither rendelkezésre bocsájtotta számomra a mexikói kalandra vonatkozó fényképek és illusztrációk másolatait.

❖ *Kunsthistorisches Museum Wien*

A bécsi szépművészeti múzeummal szintén felvettem a kapcsolatot fényképanyag gyűjtés céljából. A nevezett intézménybe Habsburg Miksa császár kivégzésének a relikviái kerültek, például a halálakor viselt ruhái, az erre vonatkozó

szakirodalmakat a múzeum munkatársai elküldték a számomra. A mexikói osztrák önkéntes sereg tagjairól fényképanyag nem található.

❖ ***Albertina Museum Wien***

Az Albertina Múzeum és Galériát szintén fényképanyaggal kapcsolatosan kerestem meg, azonban az intézmény csupán a mexikói uralkodópár néhány fotóját őrzi, a sereg tagjairól nem maradt fent semmilyen fotódokumentum.

A Klebelsberg Kuno-ösztöndíjnak köszönhetően a ***Hauptbibliothek Wien*** és a ***Universitätsbibliothek Wien*** intézményekben egyaránt sikerült digitalizálnom a témára vonatkozó fontos nemzetközi szakirodalmakat is.

A kutatás módszere

A levéltári kutatásaim során, a fentnevezett tételeket darab szinten néztem át és készítettem fényképfelvételt róluk.

A kutatási eredmények hasznosítása (pl. előadás, publikáció) és az esetleges további lehetőségek

2020. október 1-én a bécsi Collegium Hungaricum és a Bécsi Magyar Történeti Intézet szervezésében tartottam egy előadást „*Előre! Mexikóba!*“. *Magyar katonák Mexikóban Habsburg Miksa császár seregében (1864-1867)* címmel, melyben már érintőlegesen ismerttettem és bemutattam bécsi kutatásaim aspektusait. Továbbá bécsi kutatásaimról *A mexikói osztrák önkéntes sereg magyar honos katonáinak biográfiai adattára a legújabb kutatási eredmények tükrében* címmel adtam elő a 2020. november 27-28-án, az egri Eszterházy Károly Egyetem szervezésében online formában megrendezésre került „*Idegen hadakban*” című tudományos konferencián.

A kutatási anyag szerves részét képezi készülő doktori disszertációmnak, melyet a későbbiek folyamán egy önálló monográfia formájában is szeretnék közreadni.

Az ösztöndíjjal kapcsolatos gyakorlati észrevételek (beleértve a leendő ösztöndíjasok számára hasznos tanácsokat)

A jelenlegi pandémiás helyzetben több osztrák intézmény is korlátozta a kutatóhelyek számát és a kutatóhelyek foglalására online regisztrációt vezetett be. Az intézmények látogatásának a felételeiről érdemes a későbbiek során is tájékozódni.